

กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทย
: กรณีศึกษาชุมชนตัวอย่างหมู่บ้านรักษาศีล ๕
BUILD A CULTURE OF COEXISTENCE OF COMMUNITIES
IN THAI SOCIETY : A CASE STUDY SIMPLE COMMUNITIES
OF THE COMMUNITIES PRESERVING FIVE PRECEPTS

รศ.ดร.วรภฤต เกื่อนช้าง
อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มจร วิทยาเขตนครสวรรค์

บทคัดย่อ

กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทย โดยภาพรวมของตัวแทนหมู่บ้านตัวอย่าง (๑) ภาคกลาง หมู่บ้านทุ่งท่าช้าง ตำบลทุ่งท่าช้าง อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี เนื่องจากเป็นหมู่บ้านต้นแบบโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในปัจจุบันมีพระครูคุณสัมบัน เป็นเจ้าอาวาสวัดทุ่งท่าช้าง และเจ้าคณะอำเภอสระโบสถ์ เป็นที่ปรึกษาโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีนายจุน อินทร์วิสัย ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๑ เป็นผู้ดำเนินการโครงการร่วมกับทางอำเภอและจังหวัด ในอดีตที่ผ่านหมู่บ้านมีความสงบเรียบร้อย ไม่มีเรื่องที่ประพาศิตีล ๕ อย่างรุนแรง ทำให้ชาวบ้านมีความรักสามัคคีต่อกัน เอื้ออาทรต่อกัน และที่สำคัญมีโครงการสวดมนต์ทุกวันอาทิตย์พืชมาร่วมกับทางอำเภอ และจังหวัด โดยในวันอาทิตย์ประชาชนในหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็น ผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชน อีกทั้งมีบุคลากรจากอำเภอนำโดยท่านนายอำเภอ จะนำชาวบ้านมาร่วมทำกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี อนึ่ง การทำวัตรสวดมนต์เย็นที่วัดได้ปฏิบัติสืบต่อกันเป็นเวลาหลายปี (๒) ภาคเหนือ ชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน ซึ่งมีหลวงปู่ครูบาวางศาพัฒนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ เลื่อมใสและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทั้งหมู่บ้านจะทานมังสวิรัต วันพระจะถือเป็นวันสำคัญของคนในชุมชน โดยจะร่วมกันหยุดงานและแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าที่มีสีสันทสวยงาม พาครอบครัวร่วมกันไปทำกิจกรรมอันสำคัญคือทำบุญ ตักบาตร (๓) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมู่บ้านเสียว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นหมู่บ้านต้นแบบโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ชาวบ้านมีสถาบันหลักเป็นจุดศูนย์รวมของการอยู่ร่วมกัน คือ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) โดยมีความเชื่อว่า บ้าน วัด โรงเรียน จะพัฒนาให้เจริญได้ต้องมีผู้นำที่ดี คือมีความรู้ดี ความประพฤติดี และมีความสามารถมองการณ์ไกล ทั้ง ๓ องค์การนี้เปรียบเสมือนแม่ทัพที่ต่อสู้กับศัตรูคือปัญหาอุปสรรคและสามารถเอาชนะได้ทุกครั้ง (๔) ภาคใต้ วัดลำทับ

บ้านลำทับ ตำบลลำทับ อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ เนื่องจากเป็นหมู่บ้านต้นแบบโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ชาวบ้านมีความสามัคคีกันมาก โดยอาศัยการประสานกันระหว่างผู้นำชุมชนคือ ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส และผู้อำนวยการโรงเรียน ชาวบ้านยังยึดมั่นกับวัฒนธรรมประเพณีคือ งานประเพณีสารทเดือนสิบ เป็นประเพณีสำคัญของชาวใต้เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ การละเล่นพื้นบ้าน เช่น หนังตะลุง แสดงให้เห็นการผสมผสานกับวัฒนธรรมอินเดีย ในจังหวัดกระบี่ มีศิลปหนังตะลุงหลายคณะ มโนราห์ การแสดงพื้นบ้านของจังหวัดทางภาคใต้ที่ขึ้นชื่อที่แสดงถึงวัฒนธรรมของชาวภาคใต้ได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : วัฒนธรรม, สังคมไทย, ชุมชน, ศีล ๕

Abstract

The objectives of this research were 1) to analyze the culture for the coexistence of the communities in Thai society : A case study of the Northern, Northeastern, Central and Southern Thailand, 2) to study the process of strengthening the culture for coexistence of the communities, and 3) to make the model of the culture for coexistence of the communities in Thai society.

Results of the Research In the Central Thailand, the Ban Thung Tha Chang, Sabot District, Lopburi Province is the model of The Sila 5 Project. Phrahrukunsamban who is the abbot of Wat Thung Tha Chang and the Ecclesiastical Sabot District Officer is the advisor of the Sila 5 Project. It has the Project on “the Chanting for The Buddha in Sunday”. In Sunday, everyone goes to the temple for evening chanting. In the Northern Thailand, the Phra Bat Huai Tom Community, Li District. Lamphun Province is the model of The Sila 5 Project. PhraKhruba Chaiyawongsa Phatthana is a spiritual center of the people in the community. The people in the community were the vegetarian. Everyone in the community stopped working, and went to the temple for doing activities. This community had the tradition of giving the vegetables offerings to the Buddhist monks. In the night, everyone walked with lighted candles in hand around Phra Mahathat Chedi Sri Wiang Chai. In the Northeastern Thailand, the Seaw village, Wangchai Subdistrict, Nampong District, Khonkaen Province is the model of The Sila 5 Project. The house-temple-school is the center of people in the community. The house-temple-school will be developed by the good leader. Phramongkolpariyattithada is

the abbot of Wat Chai Sri and the developer. He taught the people for the conduct in the Sila 5. 4) In the Southern Thailand, the Ban Lamthap, Lam Thap District, Krabi Province the model of The Sila 5 Project. The people in the community had the unity and the leaders in the community cooperated together. Moreover, the people held on the tradition of the 10th month day Festival. Ten months of Thai Buddhist Make all measurements in the temple for 14 or 15 months, night hotel, ten restaurant food delivery by hand to put the spirit of a dead man, charity section dedicated to grandparents. The food shop called the spirit of a dead outlet, which was created in the middle of the temple, except on high poles. Nang Talung is a shadow puppet and old culture shows from the south of Thailand.

Keywords : THAI SOCIETY, CULTURE, COMMUNITIES, FIVE PRECEPTS

๑. บทนำ

เป็นที่น่าสังเกตว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ที่มุ่งเน้นให้ความสนใจในการพัฒนาคน โดยเฉพาะการพัฒนาด้านศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม โดยทางมหาเถรสมาคม ซึ่งมีสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ได้ทรงประทานนโยบายให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ดำเนินการโครงการจึงได้หมู่บ้านรักษาศีล ๕ ขึ้น เพื่อเร่งสร้างคนไทยและสังคมไทยให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีความโดดเด่น เข้มแข็งและยั่งยืนเหมือนเช่นดังในอดีต

ตามที่เจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริในการจัดทำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนและสร้างความตระหนักให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ไปปฏิบัติตามหลักศีล ๕ สุวัถิตชีวิตประจำวันของคนทุกคน กับทั้งเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการจัดตั้ง “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของทุกจังหวัดทั่วประเทศ ทั้งนี้ เพื่อความสงบสุขร่มเย็นเป็นสุขของตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ได้มีการเปิด Road Map พร้อมนโยบายเร่งด่วนที่สำคัญ ซึ่งใน Road Map ดังกล่าว ได้มีนโยบายเร่งด่วนที่จะดำเนินการทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะสิ่งที่จะดำเนินการควบคู่ไปกับนโยบายเร่งด่วนนั้น คือ การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และการแก้ปัญหาการทุจริต และเชื่อว่าจะสามารถ นำความสุข และความสงบให้เกิดขึ้นกับประชาชนได้เร็ววัน อีกทั้งเชื่อว่าแนวโน้มทางเศรษฐกิจ ของไทยจะดีขึ้นโดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้เน้นย้ำ ถึงคุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยที่ลดน้อย

ถอยลง จากเมื่อสังคมโลกเปิดกว้างขึ้นทั้งในด้านสื่อสารมวลชน เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่นำพาให้สังคมไทยก้าวเข้าไปสู่กระแสแห่งยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติในหลายๆ ด้าน วิกฤติต่างๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนโยงใยถึงกันเป็นลูกโซ่ ซึ่งเป็นปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน เมื่อเกิดวิกฤติขึ้นในด้านใดด้านหนึ่งของสังคมนั้นหมายถึงว่า ผลพวงจากวิกฤตินั้นย่อมกระทบต่อระบบในสังคมนั้นด้วย จนทำให้ภาพลักษณ์ของประเทศเกิดวิกฤติทางสังคม จึงจำเป็นต้องเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย สร้างความสุขให้กับพี่น้องประชาชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพลเรือเอก ณรงค์ พิพัฒนาศัย ผู้บัญชาการทหารเรือ รองหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หัวหน้าฝ่ายสังคมจิตวิทยา ที่มุ่งเน้นสร้างความสุขและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้กับประชาชน

จากคำริของเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ามิ่งมงคลจารย์ และนโยบายเร่งด่วนดังกล่าว จะเห็นว่า คณะสงฆ์ คสช. และฝ่ายสังคมจิตวิทยา ได้ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมคุณธรรมของสังคมเพื่อให้เกิดความสงบสุข และสมานฉันท์ของประชาชนในฐานะที่กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เป็นองค์กรภาครัฐที่ทำหน้าที่ส่งเสริมให้ประชาชนน้อมนำหลักธรรมคำสอนไปประพฤติปฏิบัติ ในชีวิตประจำวันและพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนทั่วประเทศ ตลอดจนให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองกิจการด้านพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรอง ได้เล็งเห็นถึงผลกระทบจากภาวะวิกฤติทางสังคมในบ้านเมืองปัจจุบันที่บุคคลในสังคมบางส่วนเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น จนเกิดเป็นภาวะวิกฤติทางสังคม ถึงเวลาแล้วที่สังคมไทยจะต้องนำกระบวนการทางพระพุทธศาสนามาใช้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ในขณะนี้ หลักธรรมของพระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญ และศาสนายังเป็นสื่อกลางที่สามารถนำมาเป็น แกนหลักในการสร้างเสริมคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี โดยกรมการศาสนามีความมุ่งหวังที่จะดำเนินการส่งเสริม ให้คนไทยได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีวิถีชีวิตที่ดำรงภายใต้หลักธรรมทางศาสนาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้มีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ เป็น “สังคมคุณธรรม” อย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องมีการบูรณาการประสานความร่วมมือ กับทุกภาคส่วนของสังคมในระดับประเทศ ระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ โดยมีรูปแบบการส่งเสริมที่มีเป้าหมายชัดเจน (Focus & Prioritized) และครอบคลุมเครือข่ายในทุกพื้นที่ให้ร่วมจัดกิจกรรมทางศาสนา บ่มเพาะ ปลูกจิตสำนึกให้มีศรัทธาและยึดมั่นในศาสนาอย่างมั่นคง กับทั้งใช้กลไกภาคีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคสื่อมวลชน และภาคเครือข่ายทางศาสนาดำเนินการตามบทบาทภาระหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานในการร่วมรณรงค์ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยทุกเพศ ทุกวัย ทุกพื้นที่ทั้งประเทศให้ “รักษาศีล ๕” โดยมีวัดที่เป็นทุนทางสังคมที่มีศักยภาพเป็นศูนย์พัฒนาจิตใจของคนทุกวัยเป็นศูนย์สร้าง “ครอบครัวรักษาศีล ๕” และ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เพื่อนำพาประเทศไปสู่ความปรองดองสมานฉันท์ สามัคคีและเอื้ออาทรต่อกัน อันเป็นการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

ดังนั้น การรักษาศีล ๕ หรือ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” เป็นโครงการที่เกิดจากดำริของท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชเจ้าคณะใหญ่หนเหนือ แม่กองบาลีสนามหลวง ที่ได้กล่าวให้โอวาทเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่า “อันว่าศีล ๕ เป็นการสำคัญของมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล ๕ ด้วยกัน สังคมนั้นๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” การรักษาศีล ๕ เป็นพื้นฐานสำคัญ ที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนคนอื่น ส่งผลให้สังคมสงบสุขร่มเย็น ดังที่บัณฑิตทั้งหลาย กล่าวว่า “ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้ง เป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลายและเป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง บุคคลใดชำระศีลให้บริสุทธิ์แล้วย่อมเป็นเหตุให้พ้นจากความทุจริต จิตจะร่าเริงแจ่มใสและเป็นทางหยั่งลงมหาสมุทร คือ พระนิพพาน”

ในเรื่องดังกล่าวได้รับเมตตาให้การชี้แนะถึงเรื่องดังกล่าวนี้ จากเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่ประสงค์จะให้สังคมไทยได้มีการรักษาศีล ๕ เพื่อเป็นหลักประกันสังคมได้เป็นอย่างดี โดยหากหมู่บ้านใดนำไปปฏิบัติได้ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุขจะเกิดความสงบสุข และจะส่งผลให้ประเทศเกิดความสงบสุข ไม่ต้องทุกข์ ไม่หวาดระแวงซึ่งกันและกัน อันเป็นการพัฒนาจิตใจของประชาชน ให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีงาม ดังนั้น เพื่อน้อมนำดำริของเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชมาปฏิบัติ กรมการศาสนาจึงได้จัดทำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข เพื่อส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนได้รับการ ส่งเสริมให้ปฏิบัติตามตามหลักธรรมของศาสนาให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เพื่อกระตุ้นให้เกิดความรัก ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ให้อุบัติใช้หลักธรรมมาเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตให้ได้รับความสุขจากการแบ่งปันและความเอื้ออาทรต่อกัน ตลอดจนเพื่อเป็นการแสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงสืบไป โครงการนี้ นับเป็นโครงการที่เป็นนโยบายสำคัญของกรมการศาสนาที่จะส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เห็นความสำคัญของการรักษาศีล ๕ และมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนโครงการนี้ไปสู่ผลสัมฤทธิ์ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อถือซึ่งกันและกัน และมีจิตสำนึกต่อตนเองในการรักษาคุณค่าของข้อบัญญัติแห่งศีล ๕ นั้นเอง^๑

ศีล แปลว่า ปกติผู้ที่มิศีลจึงหมายถึงผู้ที่เป็นคนปกติเป็นมนุษย์ที่ปกติความปกตินั้นเป็นพื้นฐานของความสงบเรียบร้อยของทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต แต่เมื่อใดเกิดความไม่ปกติขึ้น ความยุ่งยาก ความเดือดร้อนหรือเสียหายย่อมเกิดขึ้นตามมา ถ้ามีความเป็นปกติการดำเนินชีวิตก็มีแต่ความ

^๑ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข ในดำริของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ฉบับที่ ๒ (ฉบับปรับปรุง), (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๒ - ๔.

สงบสุขสังคมก็อยู่อย่างปกติเรียบร้อย แต่วันใดที่คนปกติกลายเป็นคนไม่ปกติไป เมื่อนั้นความทุกข์ ความเดือดร้อนย่อมเกิดขึ้น ทั้งต่อตนเองและบุคคลที่อยู่รอบข้างศีล ๕ คือ ปกติของความเป็นมนุษย์ หรือมนุษยธรรม คือธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ผู้ที่มีศีลก็ถือว่าเป็นคนที่ผิดปกติไป

ศีล ๕ เป็นคุณธรรมพื้นฐาน เป็นเครื่องช่วยควบคุมกายวาจาของมนุษย์ให้เรียบร้อย เพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขพอสมควร หากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อแล้ว ก็จะแสดงพฤติกรรม หรือการกระทำที่ผิดปกติของมนุษย์ออกมา ซึ่งจะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายเกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะ และสังคมส่วนรวม

แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชาเป็นสุข แม้ศีลจะมีหลายความหมาย แต่ที่สำคัญที่สุดคือเจตนา ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ศีลคือความตั้งใจ ที่จะงดเว้นจากความชั่วความทุจริต สิ่งที่ไม่ดีทุกประการ

การรักษาศีล จึงเป็นบุญกิริยาวัตถุ คือ วิธีการทำบุญอย่างหนึ่ง ได้ทั้งบุญจากการบำเพ็ญมหาทาน และบุญจากการรักษาศีล เพราะทุกครั้งที่เราตั้งใจงดเว้นจากความชั่ว ตั้งใจที่จะไม่เบียดเบียนใคร ย่อมจะเกิดกระแสแห่งความดีเกิดความเมตตาขึ้นมาในใจ ที่เราเรียกว่ากระแสบุญ อันเป็นเครื่องชำระจิตใจของเราให้สะอาดบริสุทธิ์การรักษาศีลจึงเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และจิตใจให้บริสุทธิ์ตั้งมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ศีลยังเป็นคุณธรรมอันงามด้วยคุณลักษณะ ๒ ประการคือ เป็นคุณธรรมที่รักษา กาย วาจา ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และเป็นคุณธรรมอันจะนำไปสู่กุศลธรรมเบื้องสูง คือ สมาธิ(Meditation) และปัญญาต่อไปหากรักษาศีลในข้อที่สูงยิ่งขึ้นไป ย่อมเป็นมหาทานอันยิ่งใหญ่ เป็นบุญอันยิ่งใหญ่ที่สามารถชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์

อย่างไรก็ตาม ชาวพุทธในประเทศไทยส่วนใหญ่แม้จะไม่ออกมาประกาศตนว่าเป็นพุทธมามกะทั้งหมด แต่ด้วยความเป็นชาวพุทธเมื่อมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ย่อมต้องร่วมกันสมทานศีล ๕ หรือ ศีล ๘ ซึ่งโดยส่วนใหญ่คือสมทานศีล ๕ และร่วมกันบำเพ็ญศีล ภาวนาตลอดงานจนจบ การที่ศาสนจักรนำโดยสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช และทางอาณาจักรนำโดยรัฐบาลปัจจุบันซึ่งมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ต่างต้องการให้บ้านเมือง สงบสุขและมีความมั่นคงยั่งยืนในหลายๆ ปัญหาที่ผ่านมา โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นเหมือนการกระตุ้นเตือนให้ชาวพุทธทั้งหมดในประเทศไทยได้ตระหนักรู้ว่าตัวหลักศีล ๕ นี้ถือเป็นกฎกติกาสังคมเชิงพุทธ ที่ต้องร่วมกันรักษาอย่างเข้มแข็ง อันจะส่งผลต่อความสงบสุขของหมู่บ้าน ชุมชนและสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

แต่บทความวิชาการนี้มีเป้าหมายที่ผู้เขียนต้องการย้ำกระบวนกรรักษาศีล ๕ ที่จะส่งผลให้เกิดเป็นหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้อย่างเป็นรูปธรรม หรือมีเงื่อนไข กฎกติกาอะไรที่ยังรอการแก้ไขเพื่อให้การดำเนินการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นี้เป็นไปตามนโยบายของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชอย่างมีประสิทธิภาพได้

๒. กระบวนการส่งเสริมวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชน : ตามหลักศีล ๕

๑) กระบวนการส่งเสริมการขับเคลื่อนภาคกลาง

การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่ผ่านมานั้นพบว่า จากพระบัญชาสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ที่อยากเห็นคนในชาติซึ่งกำลังมีความแตกแยกทางด้านความคิด กลับมาสมานฉันท์ปรองดอง ร่วมกันแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น โดยมอบนโยบายให้คณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยกันเผยแผ่และรณรงค์ให้ประชาชนคนไทย ปฏิบัติตามแนวทางศีล ๕ ต่อมาคณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี โดยพระราชพุทธิวรารักษ์ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี และนายธนาคม จงจิระ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี ร่วมกับ นายณัฐภัทร สุวรรณประทีป รองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี พร้อมด้วย นายเฉลิมชัย ลิ้มสกุล ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลพบุรี ตลอดจนภาคีเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้ร่วมกันดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประชาเป็นสุข

๒) กระบวนการส่งเสริมการขับเคลื่อนของภาคเหนือ

การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่ผ่านมานั้นพบว่า การขับเคลื่อนหมู่บ้านให้เกิดการดำเนินชีวิตตามหลักศีล ๕ นั้น ถือเป็นนโยบายของจังหวัดลำพูน ซึ่งในอดีตมีครูบาชัยยะวงษาซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทห้วยต้ม เป็นผู้นำระดับหมู่บ้านได้เทศนาสั่งสอนชาวบ้านให้รักษาศีล ๕ อย่างเคร่งครัด จนกระทั่งให้เลิกทานเนื้อสัตว์ทุกชนิดหันมาทานมังสวิรัตแทน จากคำสอนเหล่านี้ชาวบ้านห้วยต้มได้นำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัดสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน กลายเป็นข้อปฏิบัติที่อยู่ในกิจวัตรประจำวัตรของชาวบ้านไปโดยปริยาย

แสดงให้เห็นว่านอกจากโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ มีการประกาศให้ทั่วประเทศต้องนำไปปฏิบัติแล้ว บุคลากรภาครัฐกล่าวคือ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงานด้วย

๓) กระบวนการส่งเสริมขับเคลื่อนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของวัดชัยศรี บ้านเสียวนั้น ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง และมีความเอาใจใส่มาโดยตลอด จะเห็นได้จากการทุ่มเทช่วยกันทำงานทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ประสานงานกันอย่างเหนียวแน่น กล่าวได้ว่า การทำงานให้บรรลุผลสำเร็จนั้นจะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้เลยตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ จุดเด่นของวัดชัยศรี และชาวบ้านเสียวก็คือ ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ระหว่างผู้นำของวัดคือพระมงคลปริยัติธาดา เจ้าอาวาสวัดชัยศรี กับผู้นำของหมู่บ้านเสียวคือ นายคมกฤษ บุชราคม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๓ และดำรงตำแหน่งกำนันตำบลวังชัยด้วย นางโสมกาย ชัยชนะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๙ และปราชญ์ชาวบ้านคือนายโชติ ทองหล่อ อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๙ และกรรมการท่านอื่นที่ไม่ได้กล่าวนาม จากการสังเกตการณ์พฤติกรรมของชาวบ้านเสียวนั้น พบว่า

ชาวบ้านเสียมีความผูกพันกับวัดเป็นอย่างมาก ไม่ว่าเจ้าอาวาสจะแนะนำสั่งสอนอย่างไร หรือจัดกิจกรรมอะไรในวัด ผู้ใหญ่บ้านจะรับลูกต่อด้วยการนำไปประชาสัมพันธ์บอกกล่าวให้ชาวบ้านรับทราบ เมื่อชาวบ้านรับทราบแล้วจะปฏิบัติตามทันทีไม่รีรอด้วยเชื่อว่า กิจกรรมนั้นๆ เป็นสิ่งที่ชอบด้วยธรรม เป็นสิ่งที่ทำให้กับสังคม จึงพากันช่วยเหลืองานกิจกรรมมาโดยตลอด

๔) กระบวนการส่งเสริมขับเคลื่อนภาคใต้

การดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่ผ่านมานั้นพบว่า เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๗ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกระบี่ได้จัดอบรมพระวิทยากรเพื่อขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๘ คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” นำโดยพระพรหมเสนาบดี ประธานกรรมการฯ และผู้แทนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พร้อมด้วยคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ ลงพื้นที่ติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการฯ “หมู่บ้านรักษาศีล ๕” ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๗ ณ วัดกะพังสุรินทร์ พระอารามหลวง อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง พระวิมลธรรมคณี เจ้าคณะจังหวัดกระบี่เข้าร่วมต้อนรับจากการสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้านลำทับ พบว่า ชาวบ้านมีความยึดมั่นในพระพุทธศาสนา โดยเข้าร่วมกิจกรรมของวัดอย่างต่อเนื่อง ชาวบ้านมีความผูกพันกับวัดและพร้อมช่วยเหลือกิจกรรมที่ทางวัดจัดขึ้น อยู่เสมอ รวมถึงกิจกรรมของทางโรงเรียน ก็พร้อมใจกันเสียสละเวลาส่วนตนไปช่วยเหลือกันและกัน ตลอดมา ชาวบ้านอาศัยการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการจากผู้นำภาครัฐคือ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล กำนัน นายอำเภอ และผู้ว่าราชการจังหวัด

๓. แนวทางการพัฒนากระบวนการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ที่เหมาะสมในแต่ละภาค

๑) แนวทางการสร้างรูปแบบวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของภาคกลาง

เมื่อวิเคราะห์แนวทางการสร้างรูปแบบวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของหมู่บ้านทุ่งท่าช้าง ตำบลทุ่งท่าช้าง อำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี จนก่อให้เกิดสันติสุขได้นั้น สรุปได้ดังนี้

๑.๑ การรักษาสัจจะ หมายถึง ความจริงใจ ความซื่อตรง ในการประพฤติด้วยกาย คือ การกระทำ และการประพฤติด้วยวาจา คือ การพูด และการประพฤติด้วยใจ คือ ความนึกคิด ด้วยความจริง ไม่มีสิ่งแอบแฝงเพื่อวัตถุประสงค์อื่นแก่ตนเอง สัจจะการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ทำไว้ร่วมกัน เช่น การตกลงว่าจะรักษาศีล ๕ ให้ได้ เป็นต้น

๑.๒ การเสียสละ หมายถึง ความทุ่มเทในการทำงานเพื่อส่วนรวม คือ บ้าน วัด โรงเรียน โดยยึดพระบรมราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ได้ตรัสไว้ว่า “ขอให้ถือประโยชน์ส่วนตน เป็นที่สอง ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์ เป็นกิจที่หนึ่ง ลาภ ทรัพย์ และเกียรติยศ จะตกแก่ตัวท่านเอง ถ้าท่านทรงธรรมแห่งอาชีพ ไว้ให้บริสุทธิ์”

๑.๓ การเป็นตัวอย่งที่ดี หมายถึง ผู้นำของหมู่บ้านต้องทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้ปรากฏแก่ชุมชน บุตรหลาน เช่น การจัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุรักษาศีล ๕ การสวดมนต์เย็นทุกวันอาทิตย์ เป็นต้นปัจจุบันมีเด็ก เยาวชนเข้าวัดเพื่อไปร่วมทำวัตรสวดมนต์เย็นทุกวันอาทิตย์อยู่ตลอด

๑.๔ ความพร้อมเพียงของหมู่คณะ หมายถึง ความสามัคคี ความกลมเกลียวกันของชาวบ้าน ทำให้ทุกคนช่วยกันทำกิจกรรมต่าง ๆ จนสำเร็จ ซึ่งนำความสุขมาสู่หมู่คณะ เพราะทุกคนย่อมได้รับความสุข ความสำเร็จจากผลงานที่ได้ช่วยกันทำ กล่าวคือ ในครอบครัว ทุกคนมีความพร้อมเพียงกันทำงานช่วยกันประหยัด ร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรม ทุกคนในครอบครัวก็จะมีความสุข ในโรงเรียน ทุกคนพร้อมเพียงกันยึดถือกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนนักเรียนทุกคนพร้อมใจกันศึกษาเล่าเรียนในชุมชน ทุกคนสมัครสมานสามัคคีกัน พร้อมเพียงกันประกอบอาชีพที่สุจริต ร่วมมือกันทำนุบำรุงดูแลท้องถิ่นของตน เช่น แม่น้ำ ถนน คูคลอง ประปา ไฟฟ้า เป็นต้น

๑.๕ ความเมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ ผู้ที่มีความเมตตาจะเป็นคนโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือบุคคลอื่นให้มีความสุขเท่าที่สามารถทำได้โดยไม่เบียดเบียนใคร ความเมตตาอันสามารถแสดงออกได้ทั้งทางกาย วาจา และใจ

๒) แนวทางการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของภาคเหนือ

เมื่อวิเคราะห์แนวทางการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของหมู่บ้านห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอเถลี จังหวัดลำพูนจนก่อให้เกิดสันติสุขได้นั้น สามารถอธิบายได้ดังนี้

๒.๑ มีผู้นำที่เข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนบ้านห้วยต้มรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชนแล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่น ๆ ในสังคมด้วย

๒.๒ มีเป้าหมายที่ชัดเจน หมายถึง จุดมุ่งหมายหรือจุดหมายปลายทางที่เราจะไปให้ถึง เป็นสิ่งที่เราตั้งไว้ กำหนดไว้ และคาดหมายไว้ว่าจะไปให้ถึง ตามกรอบความชัดเจน เช่น ชาวบ้านทุ่งท่าช้างตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะเป็นหมู่บ้านต้นแบบรักษาศีล ๕ ก็พยายามทำจนสำเร็จได้รับรางวัลระดับจังหวัด

๒.๓ การเคารพกฎ กติกา คือ การเคารพกฎเกณฑ์เป็นหลักการพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันของ ผู้คนในสังคมโดยปกติสุข ไม่ว่าจะเป็นสังคมใดหรือประเทศใด การอยู่ร่วมกันของผู้คนเป็นจำนวนมาก ในสังคมต้องอาศัยกฎระเบียบกติกาของสังคม ซึ่งคนในสังคมนั้นๆจำต้องเรียนรู้กฎกติกาของสังคม พร้อมทั้งต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมนั้นคือ ต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกาทาง สังคม การอบรมสมาชิกในสังคมให้เกิดการเรียนรู้กฎเกณฑ์และกติกาของสังคม คือ การถ่ายทอดวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการทำให้สมาชิกในสังคมนั้นสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง ซึ่งในสังคมที่ได้ มีการจัดระเบียบอย่างดีแล้วนั้น การอบรมให้เรียนรู้กฎเกณฑ์ของสังคมเป็นกระบวนการที่จะต้องกระทำ เริ่มตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้ใหญ่ การเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปของสังคมใหม่และสถาบันใหม่ สมาชิกในสังคมก็จะ ต้องเรียนรู้กฎเกณฑ์ใหม่และยอมรับค่านิยมใหม่ และในขณะเดียวกันที่พ่อแม่ครอบครัวก็ต้องทำหน้าที่เป็น ตัวหลักที่สำคัญในการเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการเคารพกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อให้การดำรง ชีวิตอยู่ของสมาชิกในสังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๒.๔ เมตตา ความรัก หมายถึง รักที่มุ่งเพื่อปรารถนาดี ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข ผู้นำควรมี ความรัก ความปรารถนาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการให้คำแนะนำ สั่งสอน หรือ อบรมทั้งในเรื่องที่เกี่ยวข้อง กับการทำงาน และความประพฤติที่เหมาะสมและดีงาม รวมถึงการแบ่งงานกันทำให้เหมาะสมกับวัย งาน และความถนัด

๒.๕ ไม่วิ่งตามกระแสวัตถุนิยม หมายถึง ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ไม่สนใจว่าปัจจุบันโลกเจริญไป อย่างไรก็ต้องก้าวตามให้ทัน พยายามดำเนินชีวิตตามปรกติของตนเอง อาหาร ก็เป็นมังสวิรัตินปัจจุบัน ชาวบ้านรับประทานมังสวิรัตินี้ทั้งหมู่บ้าน เครื่องนุ่งห่มก็สวมใส่ชุดประจำเผ่าของตนเอง ที่อยู่อาศัย ก็ปลูก สร้างเองตามความสามารถ ไม่ใหญ่โตเกินไป ยารักษาโรคก็อาศัยยาสมุนไพรในท้องถิ่นการบริจาคและ ซื้อกินเองตามร้านค้าชุมชน

๓) แนวทางการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เมื่อวิเคราะห์แนวทางการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของหมู่บ้านเสียว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จนก่อให้เกิดสันติสุขได้นั้น สามารถอธิบาย ได้ดังนี้

๓.๑ ความเสียสละ หมายถึง ชาวบ้านมีความเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มาโดยตลอด ถึงแม้จะมีภารกิจขนาดไหนก็จะช่วยงานของหมู่บ้านก่อนเสร็จแล้วจึงจะทำงานของตนเอง เช่น เสียสละกำลังทรัพย์ สติปัญญา กำลังกาย และเวลาให้แก่ผู้เดือดร้อน เท่าที่พอจะทำได้โดยไม่ถึงกับ ต้องลำบาก โดยเป็นการกระทำที่ไม่หวังผลตอบแทน

๓.๒ ความทุ่มเทของผู้นำ กล่าวคือ ชาวบ้านเสียวจะให้ความเคารพนับถือผู้นำฝ่ายพระสงฆ์อย่างมาก ปัจจุบันคือ พระมงคลปริยัติธาดา เจ้าอาวาสวัดชัยศรี รองเจ้าคณะอำเภอน้ำพอง ท่านเป็นพระรุ่นใหม่ที่มีแนวคิดก้าวหน้า พยายามพัฒนาหมู่บ้านให้ได้รับความเจริญ ความกินดี อยู่ดี เพราะชาวบ้านได้เล็งดูพระภิกษุสามเณรที่มาเรียนหนังสือในวัดแต่ละปีมีอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งร่วมมือกับภาครัฐในการเป็นตัวแทนจัดงานต่าง ๆ ระดับจังหวัด ระดับภาค จนมีชื่อเสียงระดับประเทศ ส่วนผู้นำฝ่ายฆราวาสคือ นายคมกฤช บุขราคม กำนันตำบลวังชัย และนางโสมกาย ชัยชนะ ผู้ใหญ่บ้านเสียวหมู่ ๘ ทั้งสองท่านได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจในการพัฒนาหมู่บ้านมาโดยตลอด โดยนายคมกฤช บุขราคม กำนันตำบลวังชัย เคยได้รับรางวัลผู้ใหญ่บ้านดีเด่น แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจจริงในการพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความผาสุก

๓.๓ ความมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน ความมีน้ำใจเป็นเรื่องที่ทุกคนทำได้ โดยไม่ต้องใช้เงินทองมากมาย เพียงแต่แสดงความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ โดยการช่วยเหลือเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น ก็เป็นการแสดงน้ำใจได้

๓.๔ ควรมีนิสัยเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อเพื่อนบ้าน เช่น ไปร่วมงานพิธีต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานศพ หรืองานอื่นๆ เท่านั้นเขาก็จะเห็นว่าเราเป็นคนมีน้ำใจ และจะสามารถเชื่อมโยงมิตรจิตต่อกันได้

๔) แนวทางการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของภาคใต้

เมื่อวิเคราะห์แนวทางการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของหมู่บ้านลำทับ ตำบลลำทับ อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ จนก่อให้เกิดสันติสุขได้นั้น สามารถอธิบายได้ดังนี้

๔.๑ ความพอใจ หมายถึง การมีใจรักในสิ่งที่ทำ ใจที่รักอันเกิดจากความศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ จึงจะเกิดผลจริงตามควร ความพอใจ รักใคร่ ในสิ่งที่คิดจะทำเป็นข้อปฏิบัติสำคัญที่สุดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้

๔.๒ วิริยะ คือ ความมุ่งมั่นทุ่มเท เป็นความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจ ที่จะทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้นเรื่องนั้น ความเพียรพยายามอย่างสูงที่จะทำตามฉันทะหรือศรัทธา ดังนั้น ผู้นำท้องถิ่นในบ้านลำทับ จึงต้องมีใจที่รักต่อคนท้องถิ่นและรักต่อการทำงานเพื่อแก้ปัญหาคนท้องถิ่น อันเป็นศรัทธาสูงสุด

๔.๓ เมตตา คือ ความปรารถนาให้ชาวบ้านได้รับสุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ เช่น ความสุขเกิดจากการทำงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นต้น

๔.๔ ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง วิวาทบาดหมางซึ่งกันและกัน การร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงาน การร่วมประชุมปรึกษาหารือกันเมื่อเกิดปัญหาขึ้น การรวมพลังกับคนอื่น เพื่อทำกิจกรรมด้วยความพร้อมเพรียงกันให้สำเร็จสมประสงค์

๔.๕ การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม สิ่งนี้ทำให้สมรรถนะการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรมแตกต่างไปจากสมรรถนะอื่น ๆ ที่เน้นผลการปฏิบัติงานที่ดี

๔. กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทย

๑. กระบวนการเสริมสร้าง ด้านอาหาร

๑) ศีลข้อ ๑ ภาคเหนือ โดยภาพรวมคือ ชี้ให้เห็นโทษการกินเนื้อสัตว์ ทานมังสวิรัตแทน เช่น ข้าว ผัก เผือก มัน ถั่วลิสง เป็นต้น อาหารมังสวิรัต (Vegetarian diet) คือ อาหารที่ปราศจากเนื้อสัตว์ทุกชนิด เป็นการดำรงชีวิต สมถะแบบเรียบง่ายของชาวบ้านห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ที่ทำได้เช่นนี้ เพราะชาวบ้านมีความเชื่อมั่นในหลักคำสอนของหลวงปู่ครูบาชัยยะวงศาที่ไม่ให้เบียดเบียนสัตว์ ไม่ให้นำสัตว์ทุกชนิดมาประกอบอาหาร อาหารที่นำไปทำบุญทุกอย่างจึงเป็นมังสวิรัตล้วน ๆ การปฏิบัติได้เช่นนี้นอกจากไม่เบียดเบียนสัตว์แล้ว สุขภาพร่างกายก็แข็งแรงอีกด้วยร่างกายมีความสมดุลดี สอดคล้องกับการศึกษาทางด้านวิวัฒนาการของมนุษย์ได้แสดงให้เห็นว่า บรรพบุรุษของเราเป็นมังสวิรัตกันโดยธรรมชาติ และโครงสร้างของร่างกายมนุษย์ไม่เหมาะกับการกินเนื้อ เรื่องนี้ได้รับการอธิบายในข้อเขียนเกี่ยวกับกายวิภาคเปรียบเทียบที่เขียนโดย ดร. จี.เอส. ฮันติงเจน แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบียของอเมริกา เขาอธิบายว่า สัตว์ที่กินเนื้อจะมีลำไส้สั้นมาก และลำไส้ของมันเป็นตรงและเรียบสั้น ส่วนพวกสัตว์กินพืชกินหญ้ามีลำไส้ที่ยาว ทั้งลำไส้เล็กและลำไส้ใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากอาหารประเภทเนื้อมีส่วนไขมันน้อยและมีโปรตีนมาก ลำไส้จึงไม่ต้องใช้เวลานานในการดูดซึมสารอาหาร ดังนั้นลำไส้ของสัตว์กินเนื้อจึงสั้นกว่าลำไส้ของสัตว์กินพืช เนื่องจากเส้นใยของพืชผักค่อนข้างย่อยยาก^๒ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ เมื่อเปรียบเทียบกับภาคเหนือจะต่างกันอย่างมาก เพราะยังมีการนำเนื้อสัตว์มาประกอบอาหาร แต่ไม่ให้นำสัตว์ใหญ่มาประกอบอาหาร เช่น วัว ควาย เป็นต้น เพราะถือเป็นสัตว์ที่มีคุณกับมนุษย์ ส่วนสัตว์อื่น ๆ ขอให้ตายแล้วค่อยนำมาประกอบอาหาร อีกทั้งให้งดเว้นการฆ่าสัตว์ในวันพระ เพราะจะถูกละเว้นการเบียดเบียนกันด้วย แสดงให้เห็นว่าการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขนั้นนอกจากมนุษย์จะไม่เบียดเบียนมนุษย์ด้วยกันแล้วต้องไม่เบียดเบียนสัตว์อื่น ๆ ด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า การเบียดเบียนของคนที่มิต่อสัตว์นั้น คือการเข้าไปควบคุมชีวิตสัตว์ตั้งแต่กระบวนการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ความเบียดเบียน คือ การแสดงอาการรังแก กดขี่ ข่มเหงน้ำใจ ให้คนหรือสัตว์อื่นต้องได้รับความลำบาก ทุกข์ทรมาน ดังนั้นผู้ปรารถนาแต่ความสุขสงบจึงควรสร้างปัญญา เป็นผู้มีปัญญา คือ เป็นคนไม่เบียดเบียนคนอื่นและสัตว์อื่น

๒) ศีลข้อ ๒ ภาคเหนือ ได้เน้นไปที่ไม่ขโมยวัตถุสิ่งของของคนอื่นเพื่อนำมาประกอบอาหาร ตลอดถึงเมื่อผลิตสินค้าก็ไม่ควรลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพราะเป็นทรัพย์สินทางปัญญา หมายความว่า

^๒ สุขภาพและโภชนาการ, <http://www.godsdirectcontact-thai.org/key/key-vetge.htm>

การขโมยจัดเป็นสิ่งที่ไม่ดีต่อสังคม ไม่ว่าจะลักษณะใดก็ตาม หากสังคมยังกำจัดการประเพณีนี้ไม่ได้สังคมนั้นย่อมอยู่ด้วยความหวาดระแวง อย่างเช่น การขโมยอาหารสุนัขที่มีผู้ใจบุญได้ร่วมบริจาคมาให้เพื่อนำไปขายทอดตลาด เป็นต้น ชาวบ้านห้วยต้มโดยส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ทำกินเป็นของตนเอง นอกจากจะทำอะไรแล้วส่วนหนึ่งคือปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อไว้รับประทานเอง บางครอบครัวก็ปลูกไว้เพื่อขายให้กับคนหมู่บ้านและนักท่องเที่ยวที่สัญจรไปมา ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มีการจัดตั้งอาชีพขึ้นมาเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน นั่นคือ พยายามทำให้ปรากฏว่าเป็นตัวอย่างให้ได้ว่า ศีลข้อ ๒ เป็นหลักประกันทรัพย์สินได้อย่างไร เมื่อไม่มีการขโมยแล้ว จะต้องเพิ่มรายได้นั่นเอง จึงมีกลุ่มเกษตรลอยฟ้า คือการปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ ผักกางมุ้ง กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มเหล่านี้เมื่อสามารถจัดตั้งมาได้ระยะหนึ่งแล้วย่อมสร้างรายได้ให้กับสมาชิกพอสมควรทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ในขณะที่ภาคกลางและภาคใต้ มีการจัดตั้งร้านค้าชุมชน ซึ่งในอดีตมีร้านค้าอยู่แล้วแต่ไม่เป็นระบบ จึงได้มีการบริหารจัดการใหม่ ทำให้เกิดความเข้มแข็งชาวบ้านมีความเข้าใจในระบบบัญชีมากขึ้น รู้จักวิธีจัดเรียงสินค้าให้เป็นระเบียบทำให้สินค้าที่มีอยู่ในร้านค้าไม่สูญหาย ดูแลสะดวก จัดเก็บง่ายกว่าเดิม ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า หากชาวบ้านทุกภาคที่กล่าวมาสามารถทำงานให้กับกลุ่มของตนเองได้อย่างต่อเนื่องแล้วจะเป็นผู้มีรายได้สามารถเลี้ยงครอบครัวได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับดร.โมฮัมมัด ยูनुส ผู้ก่อตั้งธนาคารกรามีน (Grameen Bank) ธนาคารเพื่อคนจนในประเทศบังคลาเทศ กิจการเพื่อสังคมที่ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ และทำให้แนวคิดของสินเชื่อขนาดจิ๋วหรือไมโครไฟแนนซ์ขยายไปทั่วโลก ดร.ยูनुสให้ความหมายคำว่า “ธุรกิจเพื่อสังคม” (social business) ว่า คือ “ธุรกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเป้าหมายทางสังคม นักลงทุนสามารถทยอยรับผลตอบแทนคืนได้แต่ไม่เกินมูลค่าของเงินที่ลงทุน และจะไม่ได้รับเงินปันผล เนื่องจากเป้าหมายของการลงทุนในธุรกิจเพื่อสังคมเป็นไปเพื่อบรรลุมิตร ประสงค์ทางสังคมผ่านการปฏิบัติงานของบริษัท ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวของนักลงทุน บริษัทจึงต้องสามารถคืนทุน ทำกำไรและบรรลุเป้าหมายทางสังคมไปพร้อมๆ กันได้”^๓

๓) ศีลข้อ ๓ ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ มีกระบวนการ คือ ทานข้าวกับสมาชิกในครอบครัวและ หลีกเลี้ยงการทานข้าวในงานรื่นเริง ครอบครัวถือเป็นสังคมขนาดเล็กแต่มีความหมายที่สุดในชีวิต การทานข้าวกับสมาชิกในครอบครัวทุกวันย่อมทำให้เกิดความเข้าใจกัน อีกทั้งควรหลีกเลี้ยงการทานข้าวในงานรื่นเริง ประเด็นนี้ไม่ได้กล่าวถึงว่าหากไปทานข้าวในงานรื่นเริงแล้วจะเกิดความเสียหายทันที แต่ควรมีสติในขณะที่ทานข้าวอยู่นั้น เพราะการทานข้าวนอกบ้านอาจมีเพื่อนมาร่วมด้วย อาจทำให้การทานข้าวใช้ระยะเวลานานขึ้น ทำให้มีผลต่อการกลับบ้านไม่ตรงเวลา ยิ่งถ้าเป็นเวลากลางคืนก็ทำให้เดินทางลำบากขึ้น อาจนำไปสู่อุบัติเหตุในที่สุด และอาจมีคำถามตามมาจากคนในครอบครัวว่า ไปทานกับใคร อยู่ที่ไหน สิ่งเหล่านี้ อาจทำให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมานั่นเอง ดังนั้น

^๓ <http://www.muhammadyunus.org/index.php/social-business/social-business>

จากกระบวนการที่กล่าวมานั้นจึงเป็นวิธีอีกวิธีหนึ่งที่ป้องกันปัญหาได้ สอดคล้องกับ Burgess กับ Locke ที่กล่าวว่า ครอบครัวเป็นหน่วยของการกระทำระหว่างกัน เช่น สามี ภริยา พ่อแม่ ลูก พี่น้อง โดยสังคมแต่ละแห่งจะกำหนดบทบาทของแต่ละครอบครัวไว้ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับ ประเพณีของแต่ละแห่ง ซึ่งหมายความว่า ไม่ใช่เพียงต่างคนต่างกิน ต่างคนต่างอยู่แต่ต่าง คนต่างมีปฏิริยาเชิงสัมพันธ์ต่อกัน เช่น รักกัน เอาใจใส่กัน สันติกัน จิตใจผูกพันกัน เป็นต้น^๔

๔) ศีลข้อ ๔ ในภาคเหนือ มีกระบวนการคือ สั่งสอนให้เห็นโทษของการทานเนื้อสัตว์ ไม่หลอกลวง เอาวัตถุสิ่งของของคนอื่นมาประกอบอาหาร ทั้งสองกระบวนการเป็นสิ่งที่ชาวบ้านได้รับการแนะนำสั่งสอนจาก ครูบาศรีวิชัยวงษา ซึ่งได้ใช้ทั้งคำพูดที่เป็นปิยวาจาหรือคำพูดอันเป็นที่รักที่พอใจ ชาวบ้านฟังแล้วไม่ติดขัด ในจิตใจ ทำให้ทุกคนยอมปฏิบัติตามได้ ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีกระบวนการที่เหมือนกันแต่เพิ่มขึ้นมาคือ ประชาสัมพันธ์อาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย อาหารถือเป็น สิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ จึงควรรู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายคือ รับประทานให้ครบ ๕ หมู่ และควรมีการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกในครอบครัว หมู่บ้านรับทราบถึงอาหาร ที่มีประโยชน์จากเอกสารลักษณะใดลักษณะหนึ่งเช่น แผ่นพับของโรงพยาบาล โปสเตอร์ เป็นต้น ถ้าหากว่า เราเลือกรับประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักการจริง ๆ ก็จะมีประโยชน์ต่อร่างกาย ดังนั้นการที่ชาวบ้าน จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขนั้น การบอกกล่าวพูดคุยกันถึงวิธีการรับประทานอาหาร ตลอดจนการ ติดตามข่าวสาร การโฆษณาสื่อด้านสุขภาพ จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้เรารับรู้ทันเหตุการณ์และสามารถ ปรับตัวให้เกิดความสุขได้ สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า สื่อที่มีความสร้างสรรค์จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมสุขภาพในทางที่พึงประสงค์ ในขณะที่สื่อที่นำเสนอพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม แต่พยายาม นำเสนอว่าเป็นค่านิยมของสังคมที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพในทางที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การโฆษณาอาหารประเภทจานด่วน ซึ่งเป็นอาหารที่มีการแข่งขันในการโฆษณาที่สูงมากทั้งที่อาหาร เหล่านี้มีปริมาณแคลอรีสูงและมีสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายในปริมาณต่ำ เด็กหรือเยาวชนที่รับประทาน อาหารเหล่านี้มากๆ จึงเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวาน โรคหัวใจและโรคมะเร็งบางชนิดในช่วงชีวิตต่อไป ทำให้เป็นปัญหาสาธารณสุขของบุคคลในสังคมต่อไป^๕

๕) ศีลข้อ ๕ ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้มีกระบวนการคือ ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่และฝิ่น ห้ามนำสุรา เครื่องดื่มของมึนเมาเข้าไปในบริเวณวัด ห้ามจำหน่ายสินค้าที่มี แอลกอฮอล์ในชุมชน ผักอินทรีย์ปราศจากสารเคมี ปัญหายาเสพติดยังเป็นอีกปัญหาหนึ่งเป็นภัยคุกคาม

^๔ Burgess กับ Locke (อ้างใน สุพัตรา สุภาพ 2536, 36-37)

^๕ หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖ สื่อโฆษณากับสุขภาพ, <https://sites.google.com/site/sukhsuksam4/home/bth-thi-6-sux-khosna-kab-sukhphaph>

ต่อความมั่นคงต่อประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เนื่องจากยาเสพติดจะทำลายศักยภาพของประชาชนและเยาวชน จะส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการพัฒนาในอนาคต^๖ การป้องกันชุมชนการป้องกันชุมชนจากปัญหาสิ่งเสพติดทำได้หลายวิธี เช่น (๑) การให้ความรู้ โดยการอบรมแก่ทุกคนในชุมชนให้เห็นโทษหรืออันตรายจากสิ่งเสพติด (๒) เสริมกิจกรรมยามว่าง โดยการส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชนยามว่าง เช่น การเย็บเสื้อผ้า การทำรองเท้า เป็นต้น ๓. ตั้งศูนย์รับแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับสิ่งเสพติด เมื่อพบว่ามี การซื้อขายหรือเสพสิ่งเสพติดภายในชุมชน ๔. เข้าร่วมโครงการชุมชนปลอดสิ่งเสพติดต่างๆ ทั้งที่ทางราชการจัดขึ้น และชุมชนคิดริเริ่มขึ้นมาเอง^๗

๒. กระบวนการเสริมสร้าง ด้านเครื่องนุ่งห่ม

๑) ศิลข้อ ๑ ภาคเหนือ โดยภาพรวมคือ ไม่ใช้เสื้อผ้า ที่นอนที่ทำจากหนังสัตว์ ใช้สีย้อมผ้าด้วยวัสดุท้องถิ่น มีเครื่องนุ่งห่มที่ผลิตเอง จากกระบวนการเหล่านี้ ทำให้ทราบว่า ชาวบ้านห้วยตมมีวิถีชีวิตที่กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติเป็นอย่างดี แม้แต่เครื่องนุ่งห่มก็หลีกเลี่ยงไม่ยุ่งเกี่ยวกับการนำหนังสัตว์มาทำ ทำให้ไม่มีการเบียดเบียนกันส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ พบว่า ไม่ใช้เสื้อผ้าที่นอนที่ทำจากหนังสัตว์ ใช้ผ้าทอมือ ซึ่งทำจากเส้นใยธรรมชาติ เช่น ผ้าฝ้าย และผ้าไหม จากกระบวนการเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า เครื่องนุ่งห่มของมนุษย์นั้นไม่จำเป็นจะต้องนำหนังสัตว์มาใช้เลย เพราะมีวัสดุอย่างอื่นมากมายที่สามารถทดแทนได้ และไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายด้วย เช่น หนังกเทียม เป็นต้น หนังกเทียมมีอยู่ด้วยกัน ๓ ประเภท คือ หนังกเทียม หนังกเทียม และหนังกเทียม แต่หนังกเทียมที่มีคุณสมบัติการสัมผัสเหมือนหนังแท้มากที่สุดและดีที่สุดในบรรดาหนังกเทียมทั้งหมด นั่นก็คือ “หนังกเทียมพียู” หนังกเทียมประเภทพียู มีขั้นตอนการผลิตที่สะอาด ไร้มลพิษตกค้างในผลิตภัณฑ์

๒) ศิลข้อ ๒ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีกระบวนการคือ ไม่ขโมยเสื้อผ้าของผู้อื่น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มเพียงพอสำหรับทุกคนในครอบครัว การเลือกซื้อผ้ามีความสำคัญ เพราะถ้าได้ผ้าที่เหมาะสมกับแบบตัดเหมาะกับบุคลิกของผู้ใช้ สถานที่และโอกาส ผ้ามีความสำคัญ เพราะจะทำให้ผู้สวมใส่ดูดีขึ้นในขณะที่เดียวกันก็อาจจะทำให้ผู้สวมใส่ดูแยกลงถึงแม้ว่าผ้านั้นจะราคาแพงก็ตาม เสื้อผ้า คือสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ เพราะเสื้อผ้านั้นช่วยปกปิดร่างกาย และช่วยเพิ่มบุคลิกให้กับผู้สวมใส่ ช่วยบ่งบอกถึงหน้าที่การงานของผู้สวมใส่ว่าอยู่ในฐานะอะไร อยู่ในตำแหน่งหน้าที่อะไร ในการเลือกซื้อหรือใส่เสื้อผ้านั้นก็ควรที่จะซื้อหรือใส่เสื้อผ้าที่เหมาะสมกับรูปร่างของตนเอง เหมาะสมกับสีผิวของตนเอง ใส่สบาย ไม่หลวมหรือไม่คับจนเกินไป และเราก็ควรที่จะเลือกซื้อเสื้อผ้าที่มีคุณภาพดี คุ่มค่า และ

^๖ กรมประชาสัมพันธ์, ปัญหาเสพติดในประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน, http://www.asean thai.net/ewt_news.php?nid=4203&filename=index

^๗ การป้องกันปัญหาเสพติด, <https://sites.google.com/site/payhayaseptidnichumchn/>

เหมาะสมกับการที่เราจะใส่ไปในโอกาสต่าง ๆ ฉะนั้น เสื้อผ้าเป็นสิ่งที่จำเป็นของมนุษย์ แต่ละครอบครัวจึงควรวางไว้เพื่อสวมใส่ให้เพียงพอ อาจผลิตเอง หรือซื้อก็ได้ สำคัญอยู่ที่วิธีการจะได้อะไรนั้นควรได้มาด้วยความสุจริตไม่ใช่ขโมยมา อันจะทำให้เกิดความเดือดร้อนต่อสังคมคือเจ้าของสินค้า ต้องขาดทุนหรือกำไรไปด้วย

๓) ศิลข้อ ๓ ในภาคเหนือ มีกระบวนการคือ (๑) แต่งกายเรียบร้อยถูกกาลเทศะ (๒) ไม่แต่งกายล่อแหลมต่อการถูกทารุณกรรมทางเพศ (๓) หญิงสาวแต่งกายด้วยชุดยาวสีขาว หญิงที่แต่งงานแล้วจะสวมใส่เสื้อคนละท่อน คือนุ่งผ้าขึ้นและเสื้อ (๔) ประเพณีที่สำคัญในชุมชนต้องแต่งกายประจำภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีกระบวนการคือแต่งกายเรียบร้อยถูกกาลเทศะ ไม่แต่งกายล่อแหลมต่อการถูกทารุณกรรมทางเพศ ผู้หญิงเมื่อไปวัดแต่งกายด้วยผ้าถุงยาว การแต่งกายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเพราะสามารถบอกถึงค่านิยมและการเสริมสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชนชาตินั้นๆ ประโยชน์ของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เพื่อป้องกันความร้อนหนาว บ่งบอกถึงฐานะทางเศรษฐกิจ บ่งบอกอาชีพของผู้สวมใส่ ตลอดจนเสริมสร้างบุคลิกภาพและสะท้อนวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มให้สง่างาม ถูกกาลเทศะ หากแต่งกายได้เหมาะสมถูกกาลเทศะก็จะไม่เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาการทารุณกรรมทางเพศ เป็นต้น สอดคล้องกับธิดาการที่ได้นำเสนอว่า ปัจจุบัน ค่านิยมเรื่องเครื่องแต่งกายของวัยรุ่น วัยเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องแบบนักศึกษาหญิงและชายในระดับอุดมศึกษาตามสถาบัน ต่างๆ กำลังกลายเป็นสิ่งที่สังคมไทยเริ่มวิตกกังวลพฤติกรรมการแต่งกายแบบล่อแหลม ชอบสวมเสื้อที่รัดเข้ารูป กระโปรงสั้น ผ่าสูง หรือไม่ก็สวมกางเกงยีนส์ขิดๆ ขาดๆ และสวมรองเท้าแตะ ซึ่งมองดูเป็นแฟชั่นที่ไม่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดอันตรายถึงการถูกล่อลวงข่มขืนโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาหญิง ต้องยอมรับว่า แฟชั่นเสื้อผ้าการแต่งกายของวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงไปมาก และนิยมแต่งตัวตามวัฒนธรรมจากต่างชาติ ยิ่งชุดเครื่องแบบนักศึกษาในปัจจุบันก็ได้รับอิทธิพลดังกล่าว^๕

๔) ศิลข้อ ๔ ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีกระบวนการ คือ ๑. ไม่โฆษณาขายเสื้อผ้าหรือเครื่องนุ่งห่มเกินจริง ๒. สกรีนตัวหนังสือลงบนเสื้อผ้าด้วยคำสุภาพ การทำผิด ศิลข้อ ๔ ไม่ได้หมายถึงการพูดเท็จอย่างเดียว แต่ยังหมายถึงการกระทำใดๆ ที่แสดงออกทางคำพูดแล้วทำให้รู้ว่า ไม่มีความสุภาพ ต่ำทอ เสียดสี เหยียดหยาม เหล่านี้จัดเข้าในการทำผิดศิลปข้อ ๔ ด้วย การพูดเป็นพฤติกรรมสื่อสารของมนุษย์ โดยอาศัยภาษา ถ้อยคำ น้ำเสียง ตลอดจนกิริยาท่าทาง และอื่น ๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดสิ่งที่จะพูดของตนแก่ผู้อื่นในการสื่อสารซึ่งมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ เป็นอันมาก ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ทำงานใด หรือคบหาสมาคมกับใคร ก็ต้องสื่อสารด้วยการพูดเสมอ

^๕ Thidakarn_oa, ปัญหาการแต่งกายไม่เหมาะสมของนักศึกษาในปัจจุบัน, <http://tidakarn.blogspot.com/2010/11/blog-post.html>

ดังนั้น หากมีการโฆษณาขายเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ก็ควรให้อยู่ในกรอบความเป็นจริง ระหว่างราคาสินค้า กับเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม อีกกระบวนการคือ การสกรีนตัวหนังสือลงบนเสื้อผาก็ควรใช้ถ้อยคำที่สุภาพ ไม่ควรใช้คำพูดที่หยาบคายอันจะทำให้เกิดความไม่สบายใจกับผู้อื่น

๕) ศีลข้อ ๕ ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้มีกระบวนการคือ ๑. มีเสื้อฝารณรงค์ต่อต้านยาเสพติด สอดคล้องกับโครงการของรัฐบาลที่มีกรอบความคิดว่าปัจจุบัน สถานการณ์ยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญ และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวมีความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติดได้ง่าย ยุทธศาสตร์การป้องกัน กลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒ จึงมุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกัน ยาเสพติด ดังนั้น การที่จะให้เยาวชนไม่หันไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด จึงต้องสร้างภูมิคุ้มกันโดยการปลูกฝัง เยาวชนให้เกิดการคิดดี ทำความดี และในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระชนมายุ ครบ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ ประกอบกับในวันที่ ๒๖ มิถุนายนของทุกปี เป็นวันต่อต้านยาเสพติดโลก สำนักงาน ป.ป.ส. จึงกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรม ภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่า “คิดดี ทำดี ต่อต้านยาเสพติด” เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี การแสดงสัญลักษณ์ คือ ร่วมสวมเสื้อสีม่วงพร้อมกันในวันต่อต้านยาเสพติด ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๘^๙

๓. กระบวนการเสริมสร้าง ด้านที่อยู่อาศัย

๑) ศีลข้อ ๑ ภาคเหนือ มีกระบวนการคือ (๑) มีบ้านเรือนไม่แออัดเกินไป (๒) ชาวบ้านมีความสามัคคี การปลูกบ้านเรือนของชาวบ้านห้วยตมั้นนั้น จะไม่อยู่ติดกันมากนัก เนื่องจากมีพื้นที่พอสมควร แต่ละหลังคาเรือนจึงอยู่กันค่อนข้างสบาย โดยลักษณะบ้านจะยกพื้นขึ้นสองชั้นตัวบ้านจะทำจากไม้เกือบทั้งหมด หลังคามุงด้วยจาก ผนังทำด้วยฝาไม้ไผ่ ใต้ถุนโล่ง เป็นที่สำหรับเก็บวัสดุสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือนและชอบอยู่กันเป็นกลุ่มกับญาติพี่น้องของตน เมื่อมีกิจกรรมก็จะพร้อมกันออกไปทำช่วยกัน ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ พบว่า มีกระบวนการ คือ (๑) ไม่เลี้ยงสัตว์ในครัวเรือน (๒) ไม่นำชิ้นส่วนหรืออวัยวะส่วนใดหนึ่งของสัตว์มาประดับตกแต่งบ้าน การเลี้ยงสัตว์มีหลายลักษณะ กล่าวคือ บางคนเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นเพื่อนคลายเหงา การเลี้ยงสัตว์ไว้เฝ้าบ้าน การเลี้ยงสัตว์ไว้เป็นอาหาร เป็นต้น เหล่านี้ หากมองในแง่ของพุทธศาสนาแล้วถือว่าเป็นการทรมานทั้งสัตว์และคนที่เป็นเจ้าของ เพราะมีความห่วงอยู่ตลอดเวลา และตัวชีวิตต่อมาคือ ไม่นำชิ้นส่วนหรืออวัยวะส่วนใดหนึ่งของสัตว์มาประดับตกแต่งบ้าน เพราะแสดงให้เห็นถึงความทารุณกรรมสัตว์ ถึงแม้บางคนจะกล่าวว่าเป็นอำนาจบารมีที่มีเครื่องประดับจากสัตว์ใหญ่เช่น งาช้าง หนังเสือ เป็นต้น ล้วนเป็นความเข้าใจผิดทั้งนั้น เพราะอำนาจบารมีที่แท้จริงอยู่ที่ตัวของเรานั้นจะปฏิบัติอย่างไรถึงจะให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมมากที่สุด

^๙ <http://www.chon1.go.th/chon57/upload/gide.pdf>

๒) ศิลข้อ ๒ ภาคเหนือ (๑) ไม่ปลูกบ้านรูกกล้าที่ของคนอื่น (๒) มีการพึ่งพาอาศัยและเอื้ออาทรต่อกัน (๓) มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมของการสร้างบ้านของชนเผ่า ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีกระบวนการคือ (๑) ไม่ปลูกบ้านรูกกล้าที่ของคนอื่น (๒) มีการพึ่งพาอาศัยและเอื้ออาทรต่อกัน ที่อยู่อาศัยคือบ้านนั้นถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของสังคม การปลูกสร้างบ้านจึงมีความหมายต่อชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก แต่ก่อนจะสร้างต้องตรวจสอบที่ดินของตนเองด้วยว่าไปรูกกล้าที่ของคนอื่นหรือไม่ เพราะถ้ารูกกล้าที่ของคนอื่นก็เป็นการขโมยที่ของเขานั่นเอง เจ้าของที่ดินอาจมีการฟ้องร้องได้ จึงควรระวังพอสมควร การพึ่งพาอาศัยและเอื้ออาทรต่อกันเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่จะทำให้ครอบครัวมีความปลอดภัยในทรัพย์สิน ถ้าหากเราไม่อยู่บ้านก็สามารถฝากเพื่อนบ้านช่วยดูแลให้ได้ ในภาคเหนือ ชาวบ้านห้วยต้มจะมีเอกลักษณ์การสร้างบ้านที่เป็นวัฒนธรรมของชนเผ่าที่โดดเด่น โดยไม่สนใจแบบแปลนบ้านสมัยใหม่ที่มีอยู่ในปัจจุบัน แบบแปลนของชาวบ้านห้วยต้มจึงไม่เหมือนกับบ้านในชนบทของชาวไทยทั่วไป ซึ่งเป็นแบบแปลนที่เหมาะสมกับสภาพทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ตามภูเขา

๓) ศิลข้อ ๓ ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีกระบวนการ คือ ๑. ไม่มีครัวเรือนที่มีภาวะเสี่ยงต่อการค้าประเวณี ๒. ไม่มีครัวเรือนที่ประพฤติดัดในกาม ครอบครัว

๔) ศิลข้อ ๔ ในภาคเหนือ มีกระบวนการคือ (๑) ประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของหมู่บ้าน (๒) นำคำสอนของครูบาชัยยะวงษาปิดไว้ที่บ้าน กล่าวคือ ชาวบ้านห้วยต้มเป็นหมู่บ้านที่เอกลักษณ์โดดเด่นหลายด้าน เช่น ทานมังสวิรัต มีครูบาชัยยะวงษาเป็นศูนย์รวมจิตใจ มีการผลิตเสื้อผ้าด้วยมือ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นจุดเด่นที่น่าสนใจของคนที่อยู่นอกหมู่บ้าน การประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของหมู่บ้านจึงเป็นวิธีที่จะดึงดูดให้คนภายนอกได้เดินทางไปเยี่ยมชม เมื่อมีคนไปที่หมู่บ้านก็เป็นที่มาของรายได้จากการขายสินค้าที่มีอยู่ในชุมชน เช่น เสื้อผ้า เครื่องเงิน ผัก ผลไม้ เป็นต้น และคำสอนของหลวงปู่ครูบาชัยยะวงษาถือเป็นแนวปฏิบัติที่ชาวบ้านยึดถืออย่างเหนียวแน่นก็ควรนำไปไว้ที่บ้านเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจไม่ให้ทำผิด ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีกระบวนการคือ (๑) ประชาสัมพันธ์ผลงานของหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จ (๒) ไม่ดูถูกเหยียดหยามหมู่บ้านตนเอง การประชาสัมพันธ์ผลงานของหมู่บ้านทำได้หลายวิธี เช่น เว็บไซต์ เป็นต้น เป็นวิธีที่ทำได้ง่ายและรวดเร็ว ตลอดถึงแผ่นพับ หรือโปสเตอร์ ก็เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถรับรู้ข้อมูลได้โดยตรง และต้องยอมรับสภาพหมู่บ้านของตนเองว่าเป็นอย่างไร สภาพวัดเป็นอย่างไร สภาพโรงเรียนเป็นอย่างไร เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาในอนาคต

๕) ศิลข้อ ๕ ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้มีกระบวนการคือ (๑) ไม่มีครัวเรือนที่ค้าขายยาเสพติด (๒) ไม่มีครัวเรือนที่ให้ที่พักพิงผู้ค้าขายยาเสพติด สิ่งเสพติดหมายถึงยาหรือสารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ เมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายแล้วไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือวิธีใดก็ตาม ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ ในสังคมที่วุ่นวายสับสน เปลี่ยนแปลงรวดเร็วดังเช่นปัจจุบัน ทำให้จิตใจผิดปกติกง่าย หากเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพอ่อนแอในทุกด้าน ทั้งอารมณ์และสติปัญญา รวมทั้งร่างกาย

ไม่สมบูรณ์แข็งแรงก็จะหาสิ่งยึดเหนี่ยว จะตกเป็นทาสยาเสพติดได้ง่าย ผู้ที่มีอารมณ์วู่วามไม่ค่อยยั้งคิดจะหันเข้าหายาเสพติดเพื่อระงับอารมณ์วู่วามของตน เนื่องจากยาเสพติดมีคุณสมบัติในการกดประสาทและกระตุ้นประสาท ผู้มีจิตใจไม่มั่นคง ขาดความมั่นใจ มีแนวโน้มในการใช้ยาเพื่อบรรเทาความวิตกกังวลของตนให้หมดไปและมีโอกาสติดยาได้ง่ายกว่าผู้อื่น ครอบครัวของผู้ป่วยยาเสพติด เป็นสถาบันที่ให้การดูแลผู้ป่วยยาเสพติดในทุกช่วงวัย หรือตั้งแต่ก่อนผู้ป่วยใช้ยาเสพติด ขณะที่ผู้ป่วยใช้ยาเสพติด และเข้าบำบัดรักษา รวมทั้งภายหลังการบำบัดรักษา การที่ผู้ป่วยใช้สารเสพติด ถือเป็น ปรากฏการณ์ที่สำคัญของครอบครัวที่จะทำให้เห็นข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เพราะบทบาทบางอย่างของครอบครัวก็เป็นบ่อเกิดของปัญหาเสพติด เด็กหรือเยาวชนหันไปประกอบอาชญากรรมหรือติดยาเสพติดเพราะมีความผูกพันกับครอบครัว สอดคล้องกับนิภา ที่กล่าวว่า การนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด จึงต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ครอบครัวด้วย เพราะการที่ผู้ป่วยยาเสพติดจะเลิก ยาเสพติดได้พ่อแม่และสมาชิกในครอบครัวจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง โดยต้องเปลี่ยนแปลงความคิดของครอบครัวให้ เข้าใจเสียใหม่ว่าปัญหาของยาเสพติดเป็นปัญหาของครอบครัวไม่ใช่ปัญหาของคนใดคนหนึ่ง ดังนั้นทุกคนในครอบครัว ต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานี้ร่วมกัน^{๑๐}

๔. กระบวนการเสริมสร้าง ด้านยารักษาโรค

๑) ศีลข้อ ๑ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีกระบวนการคือ (๑) ใช้ยาสมุนไพรจากพืชในท้องถิ่น พืชสมุนไพร หมายถึงพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ปรุงหรือประกอบเป็นยารักษา โรคต่าง ๆ ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพร่างกายได้ พืชสมุนไพร เป็นผลผลิตจากธรรมชาติ ที่มนุษย์รู้จักนำมาใช้เป็นประโยชน์ เพื่อการรักษาโรครักษาไข้เจ็บตั้งแต่โบราณกาล พืชสมุนไพร ของชาวบ้านห้วยต้ม ได้แก่ การกลั่นและแปรรูปน้ำมันหอมระเหยจากตะไคร้หอม การบูร และพลู ที่สามารถทำได้เช่นนี้เนื่องมาจากเป็นกิจกรรมที่อยู่ในโครงการหลวงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๙ ได้เคยเสด็จเยี่ยม ส่วนพืชสมุนไพรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นมีมากมายเช่น ใบย่านาง ใบมะกรูด ชিং กระชาย ตะไคร้ ใบบัวบก เป็นต้น พืชสมุนไพรในภาคกลาง เช่น กล้วยน้ำว่า กระเพรา กุ่มน้ำ กุ่มช่าย เป็นต้น พืชสมุนไพรในภาคใต้ เช่น หอม กระเทียม ชিং ข่า ตะไคร้ เป็นต้น เหล่านี้ถือว่าเป็นสมุนไพรไทยที่มีเหมือนกันทุกภาคของประเทศ ดังนั้น เมื่อมีพืชสมุนไพรเยอะอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องไปเบียดเบียนสัตว์เพื่อนำมาทำยาอีกต่อไป

^{๑๐} นิภา นิสกุล. ครอบครัวกับการป้องกันและบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด. ใน วิโรจน์ วีระชัย , อังกูร ภัทรกร, ล้ำ ชำ ลักษณะนาภิชนชัย,ฉวีวรรณ ปัญญาบุษย์ และนิภา นิสกุล (บรรณาธิการ), ตำราการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด(หน้า 414 - 426). กรุงเทพมหานคร : บริษัทวัชรอิน เตอร์ปริ้นติ้ง จำกัด. (2548).

๒) ศีลข้อ ๒ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีกระบวนการคือ เข้ารับการรักษาโรคที่โรงพยาบาลตามสิทธิที่ได้รับ เช่น บัตรทอง การดำรงชีวิตของมนุษย์นั้นย่อมไม่เที่ยง คือ เราไม่สามารถกำหนดรู้ได้ว่าจะเจ็บป่วยเมื่อไหร่ ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียาไว้เพื่อรักษาโรค กล่าวคือ ปัจจุบันเรามีสิทธิที่จะเข้ารับการรักษาโรคทุกโรงพยาบาลในประเทศ แต่เราต้องตรวจดูสิทธิของตนเองก่อนว่าจะใช้สิทธิอะไรได้ เพื่อสะดวกต่อการรักษา เพราะเมื่อเข้าไปรักษาที่โรงพยาบาลเจ้าหน้าที่จะถามเราทันทีว่าใช้สิทธิอะไร เช่น สิทธิบัตรทอง สิทธิข้าราชการ เป็นต้น ฉะนั้นการรู้ว่าตนเองจะใช้สิทธิอะไรได้ในการเข้ารับรักษาที่โรงพยาบาลจึงเป็นการเตรียมตัวที่ดีหากมีเหตุฉุกเฉินนั่นเอง

๓) ศีลข้อ ๓ ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีกระบวนการคือ มียาสามัญประจำบ้าน รักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ สุขภาพร่างกายของคนเรานั้นมีความแตกต่างกัน การเจ็บป่วยก็เป็นธรรมดาที่อาจมีบ้าง ฉะนั้นถ้าหากมีการเตรียมตัวให้พร้อมคือมียาสามัญประจำไว้ที่บ้านก็จะเป็นการดี เมื่อเจ็บป่วยฉุกเฉินก็จะสามารถรักษาเบื้องต้นได้ก่อนที่จะไปรักษาต่อที่โรงพยาบาล การออกกำลังกายสม่ำเสมอส่งผลดีต่อร่างกาย คือทำให้ร่างกายแข็งแรงการมีร่างกายแข็งแรงก็จะส่งผลต่อการทำงานทุกส่วนที่มีประสิทธิภาพ ร่างกายเมื่อทำงานหนักก็ควรได้รับการพักผ่อน การพักผ่อนที่เพียงพอช่วยให้สุขภาพกาย สุขภาพจิตดี การดำเนินชีวิตตามหลักศีล ๕ จะสมบูรณ์นั้น

๔) ศีลข้อ ๔ ในภาคเหนือ ไม่อวดอ้างสรรพคุณยาเกินจริง การอวดอ้างสรรพคุณของยาเกินจริงถือเป็นการหลอกลวงประชาชน การอวดอ้างสรรพคุณยาเกินจริงถือเป็นการหลอกลวงผู้อื่นให้หลงเชื่อเพื่อที่ตนจะได้ขายสินค้าที่ผลิตขึ้น โดยมุ่งหวังเฉพาะต้นทุนกำไร แต่ไม่สนใจคุณภาพของยาหรือผลิตภัณฑ์ที่ออกมาวางจำหน่าย เข้าข่ายเป็นนักต้มตุ๋น ทำให้ผู้อื่นเสียหาย สอดคล้องกับพ.บ.บุญชัย สมบูรณ์สุข เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา เปิดเผยต่อสื่อมวลชนว่า ปัจจุบันพบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ยา เครื่องสำอาง ขายผ่านทางโซเชียลมีเดีย (Social media) เป็นจำนวนมาก ซึ่งมีการโฆษณาที่อวดอ้างสรรพคุณเกินจริง หลอกลวงให้ผู้บริโภคสั่งซื้อมาใช้ อาทิ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่อวดอ้างสรรพคุณทางยาว่า ช่วยบำบัด บรรเทา รักษาหรือป้องกันโรคต่างๆ หรืออ้างว่าสามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของร่างกาย เช่น ทำให้หน้าเล็ก เรียว แหลม เพิ่มส่วนสูง ขยายหน้าอก ลดริ้วรอย ลดฝ้า กระ จุดด่างดำ ผลิตภัณฑ์ที่ทำให้ผิวขาวเนียนนุ่มชมพู มีออร่าช่วยปรับสภาพผิวเนียนนุ่มใส่วิ่ง บางครั้งพบว่าอวดอ้างเป็นยาเสริมสมรรถภาพทางเพศยาเพิ่มหรือขยายขนาดอวัยวะเพศ หรือเป็นเพียงผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางแต่กลับอ้างว่า สามารถรักษาสิวโดยไม่ต้องทานยา รักษาอาการเส้นเลือดขอด เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่อวดอ้างต่างๆ เหล่านี้มักจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่ผ่านการขออนุญาตจาก ออย. อีกทั้งยังมีการอวดอ้างสรรพคุณเกินจริง บางผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางเป็นเพียงการจดแจ้งกับ ออย. แต่มักจะนำไปโฆษณาว่าผ่าน ออย. แล้ว ทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดว่า ออย. รับรองสรรพคุณผลิตภัณฑ์ที่อวดอ้างสรรพคุณเกินจริงด้วย จึงขอเตือนผู้บริโภค ให้ระวังขอยาได้หลงเชื่อคำโฆษณาและซื้อมาใช้โดยเด็ดขาด เพราะมัก

พบว่าผลิตภัณฑ์ที่อวดอ้างสรรพคุณเกินจริงนั้นมักลักลอบใส่ยาหรือสารอันตรายลงไปในการผลิต และไม่ได้รับคุณภาพมาตรฐาน อาจได้รับอันตรายจากการใช้ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ลอกขายผ่านทางโลกโซเชียลมีเดีย^{๑๑} ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ มีกระบวนการคือ (๑) มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยา (๒) มีคู่มือการใช้ยา ความรู้เรื่องโรคและยาในปัจจุบันมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้โรคหลายชนิดสามารถป้องกัน ควบคุมหรือรักษาได้ด้วยการดูแลปฏิบัติตนเองอย่างถูกต้องร่วมกับการรับประทานยาอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ เช่น โรคไขมันในเลือดสูง โรคไมเกรน และโรคไข้เลือดออก อย่างไรก็ตาม ประชาชนทั่วไปรวมถึงผู้ป่วยส่วนหนึ่งยังรับทราบข้อมูลใหม่เหล่านี้ได้น้อย รวมถึงยังอาจได้รับข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากสื่อต่างๆ ส่งผลต่ออัตราความเจ็บป่วยของประชาชนและปัญหาสาธารณสุขในระดับประเทศ เช่น การใช้สมุนไพรบางชนิดอย่างผิดวิธี อีกทั้งยังก่อให้เกิดอาการข้างเคียงหรือพิษจากการใช้ยา หรือส่งผลให้เกิดเชื้อโรคดื้อยา เช่น การใช้ยาแก้อักเสบ (ยาต้านจุลชีพ) ในโรคติดเชื้อต่างๆ ตลอดจนยังมีความรู้ในการดูแลตนเองเวลาเกิดอาการข้างเคียงจากยาหรือพิษจากยาอย่างไม่ถูกต้อง ดังนั้น การเข้าอบรมความรู้เกี่ยวกับการใช้จึงเป็นเรื่องสำคัญสอดคล้องกับการศึกษาของศศิพงศ์ ทิพย์รัชดาพร เกษักร ปฏิบัติการ โรงพยาบาลพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรม การใช้ยาชุด ยาปฏิชีวนะ ยาลูกกลอน ยาอันตรายอย่างมีส่วนร่วม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร กล่าวสะท้อนถึงปัญหาด้านพฤติกรรมการใช้ยาในชุมชนว่าปัจจุบันยาชุด ยาปฏิชีวนะ ยาลูกกลอน เป็นยายอดนิยมและมีการแพร่กระจายในชุมชนเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้จากการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่ผ่านมา มาตรการทางด้านกฎหมาย รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เตือนแก่ประชาชน นับเป็นมาตรการที่ดี แต่ก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร และมีแนวโน้มจะเกิดปัญหาสุขภาพจากการใช้ยาสูงขึ้นเรื่อยๆ และเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของปัญหาที่เป็นรากเหง้าที่ฝังลึกในชุมชนมาเป็นเวลายาวนาน เครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค อำเภอพรรณานิคม เล็งเห็นความสำคัญจึงได้จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการแก้ไขปัญหา ด้านพฤติกรรมการใช้ยาชุด โครงการนี้เป็นแบบมีส่วนร่วมของชุมชนขึ้น เพื่อจัดการยาชุด ยาปฏิชีวนะ ยาลูกกลอน และยาอันตรายที่เป็นระบบในเขตพื้นที่ อำเภอพรรณานิคม พร้อมสร้างความตระหนักถึงอันตรายจากการใช้ยาประเภทนี้ และเกิดทัศนคติที่ดีจนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ยาอันตราย ลดลงจนนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันชุมชน^{๑๒}

^{๑๑} นพ.บุญชัย สุขสมบุรณ์, อย่าเชื่อผลิตภัณฑ์สุขภาพอวดสรรพคุณเกินจริง, <http://www.thaihealth.or.th/Content/25389>

^{๑๒} ศศิพงศ์ ทิพย์รัชดาพร, สร้างความรู้ให้ชุมชน ใช้ยาอย่างปลอดภัย, <http://www.thaihealth.or.th/Content/26654>

๕) ศีลข้อ ๕ ในภาคเหนือ มีกระบวนการคือ ลดการใช้ยาปฏิชีวนะ ยาปฏิชีวนะ หรือ แอนติไบโอติก (Antibiotic) เป็นยารักษาโรคที่เกิดจากการติดเชื้อโดยทั่วไปแล้วหมายถึงเชื้อแบคทีเรีย ปัจจุบันมีการใช้คำอื่นทดแทน คือยาด้านจุลชีพ หรือยาด้านจุลินทรีย์ (Antimicrobial) โดยยากลุ่มนี้จะใช้เมื่อแพทย์ให้การวินิจฉัยหรือคาดว่าผู้ป่วยมีการติดเชื้อแบคทีเรียเท่านั้น ในสังคมไทยประชาชนทั่วไปมักเรียกยากลุ่มนี้เป็นยาแก้แสบทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าการใช้ยานี้จะทำให้โรคที่เป็นอยู่หายเร็วขึ้นเพราะยาจะไปรักษาหรือแก้การอักเสบซึ่งเป็นความเข้าใจผิด ยาปฏิชีวนะที่เป็นที่คุ้นเคยและผู้ป่วยมักซื้อใช้เองได้แก่ อะม็อกซิซิลลิน (amoxicillin) อ็อกเมนติน (augmentin) นอร์ฟล็อกซาซิน (norfloxacine) เตตราไซคลิน (tetracycline) อะซิโทรไมซิน (azithromycin) เป็นต้น สอดคล้องกับพญ. พรพรรณ กูมานะชัย กล่าวว่า เนื่องจากยาทุกชนิด มีทั้งประโยชน์ในการรักษาโรคและมีโทษจากผลข้างเคียงของยานอกจากนี้ยังเพิ่มปัจจัยเสี่ยงต่อการแพ้ยาทั้ง ๆ ที่ไม่จำเป็นต้องใช้ยาปฏิชีวนะและเมื่อใช้ไม่ถูกต้องจะก่อให้เกิดโทษต่อผู้ป่วย ได้แก่ (๑) ต้องได้รับผลข้างเคียงจากยาไม่ว่าจะเป็นอาการคลื่นไส้ อาเจียน ท้องเดิน เวียนศีรษะ (๒) โรคไม่หาย (๓) อาจเกิดการแพ้ยาที่ไม่จำเป็นต้องใช้ (๔) เชื้อแบคทีเรียประจำถิ่นซึ่งมีอยู่ได้ในร่างกายเป็นปกติคือต่อยาที่ใช้ ข้อสำคัญ ผู้ป่วยต้องจ่ายเงินค่ายาสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ไม่มีความจำเป็นต้องใช้ยานี้^{๑๓} ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีกระบวนการคือ มีการใช้สมุนไพรบำบัดรักษาผู้ติดเชื้อเสพติด เช่นรางจืดเป็นสมุนไพรที่มีรสจืด จากการสอบถามหมอพื้นบ้านหลายท่านที่มีประสบการณ์ในการรักษาผู้ที่กินยาฆ่าแมลง หรือเกษตรกรที่เจ็บป่วย เพราะใช้สารพิษหรือสารเคมีทางการเกษตร รวมถึงผู้ที่ติดเชื้อเสพติด หมอพื้นบ้านใช้สมุนไพรในกลุ่มนี้รักษาซึ่งใช้ได้ผลดี ดังนั้นแม้คนในเมืองจะไม่ใช้กลุ่มคนที่เผชิญกับสารเคมีโดยตรงอย่างเกษตรกร แต่ในกระบวนการบริโภคนั้นก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าพืชผักที่นำมาประกอบอาหารนั้น ล้วนแต่ผ่านการปลูกด้วยการฉีดยาฆ่าแมลงและปุ๋ยเคมีเช่นกัน นอกจากนี้วิถีชีวิตประจำวันยังดูดซับสารพิษจากมลภาวะทางอากาศอีกเป็นประจำ จึงอยากเสนอทางเลือกในการดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพร เพื่อช่วยลดสารพิษในร่างกาย^{๑๔} ภาคกลาง และภาคใต้ (๑) มีการบำบัดรักษาผู้ติดเชื้อเสพติด (๒) มีเครือข่ายฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดเชื้อเสพติด การติดเชื้อเสพติดเป็นอาการร้ายแรงอย่างหนึ่งที่จะต้องมีการบำบัดรักษาและช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพให้ผู้ติดเชื้อเสพติดสามารถเอาชนะอาการดังกล่าวนี้ และกลับมาเป็นบุคคลที่ถึงพร้อมซึ่งคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม การพัฒนากระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดเชื้อเสพติดมีหลายรูปแบบ และหลากหลายวิธีการ โดยแต่ละรูปแบบล้วนมีแนวคิด ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นอย่างมีระเบียบวิธีการทางวิชาการ เป็นพื้นฐานซึ่งสามารถศึกษาค้นคว้าอ้างอิงที่มาหรือฐานความคิดต่างๆ ได้ อย่างไรก็ตาม ยังมีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

^{๑๓} พญ.พรพรรณ กูมานะชัย แพทย์ผู้เชี่ยวชาญจากราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทยและแพทย์จากสาขาวิชาโรคติดเชื้อและอายุรศาสตร์เขตร้อน ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

^{๑๔} รางจืด สมุนไพรสรเย็น ราชานอนพิษ <http://www.thaiherbweb.com/index.php>

ผู้ติดตามเสด็จรูปแบบหนึ่งที่ค่อนข้างแพร่หลายในหมู่ประชาชนไทย คือ การบำบัดรักษายาเสด็จโดยใช้สมุนไพรและการแพทย์แผนไทยหรือการแพทย์พื้นบ้าน ซึ่งมีจุดเด่นที่เน้นให้ความช่วยเหลือผู้ติดตามในลักษณะการรักษาแบบองค์รวม คือ รักษาทั้งกาย จิตใจ ปัญญา จิตวิญญาณ และสังคมไปพร้อมกัน^{๑๕} สอดคล้องกับปรัชญาเกียรติ จิรันธร และคณะ ได้ศึกษาการศึกษารูปแบบการใช้ภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทยในการบำบัดรักษาผู้ป่วยติดตามเสด็จในภาคใต้ พบว่าสถานบำบัดทั้ง ๒ แห่งมีรูปแบบการรักษาคล้ายคลึงกัน คือการใช้สมุนไพรเป็นยาช่วยรักษาอาการทางด้านร่างกายและใช้หลักศาสนาการรักษาทางด้านจิตใจ แต่สิ่งที่แตกต่างกัน คือ ที่ศูนย์ถ่ายทอดภูมิปัญญาผู้ป่วยจะมีอิสระในการใช้ชีวิตมากกว่าที่วัดไม้เสียบ อาจเนื่องมาจากที่วัดไม้เสียบมีผู้เข้ารับการบำบัดมากกว่า และส่วนใหญ่ไม่เต็มใจที่จะมารักษาเอง ส่วนสมุนไพรที่อยู่ในตำรับยาการรักษาแบ่งออกเป็น ๔ ตำรับ คือ ตำรับที่ใช้ในการถอนพิษ/ล้างพิษ/ขับพิษ ตำรับที่ใช้ในการรักษาตามอาการ ตำรับยาอบและตำรับยาบำรุง ซึ่งพบว่ามีสมุนไพรที่ใช้รวมทั้งสิ้น ๘๐ ชนิด แบ่งเป็นสมุนไพรที่ใช้ในการถอนพิษ/ล้างพิษหรือขับพิษ ๒๐ ชนิด แบ่งเป็นศูนย์ถ่ายทอดภูมิปัญญา ๑๑ ชนิด และที่วัดไม้เสียบ ๙ ชนิด สมุนไพรที่ใช้ออบ ๑๕ ชนิด สมุนไพรที่ใช้รักษาตามอาการมี ๑๕ ชนิด แบ่งเป็นศูนย์ถ่ายทอดภูมิปัญญา ๗ ชนิด ยาแช่ของวัดไม้เสียบ ๘ ชนิด สมุนไพรที่ใช้เป็นยาบำรุง ๓๔ ชนิด พบว่าในตำรับยาถอนพิษ ยาอบและสมุนไพรที่ใช้รักษาอาการข้างเคียง สมุนไพรที่ใช้มีความสอดคล้องกันในการนำสมุนไพรมาใช้ทางการแพทย์แผนไทยกับฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา^{๑๖}

บทสรุป

กระบวนการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมไทยภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในแต่ละภาค ประกอบด้วยวัฒนธรรมด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยแต่ละด้านจะมีกระบวนการหลักคือศีล ๕ และมีกระบวนการย่อยจากศีลแต่ละข้อ ซึ่งแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่ ทำให้ทราบถึงวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันนั้นมีองค์ความรู้ที่หลากหลาย หลอมรวมจนทำให้เกิดสันติสุขในชุมชน ดังนั้นรัฐบาลและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ รวมถึงพุทธบริษัท ๔ หรือผู้เกี่ยวข้องควรสานต่อนโยบายโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ให้คงอยู่กับสังคมไทยตลอดไป

^{๑๕} พาณี ศิริสะอาด, การศึกษาความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรและระบบการแพทย์แผนไทยในการบำบัดรักษาเสด็จติดตามในภาคเหนือของประเทศไทย, คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

^{๑๖} รัชเกียรติ จิรันธร และคณะ, การศึกษารูปแบบการใช้ภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทยในการบำบัดรักษาผู้ป่วยติดตามเสด็จในภาคใต้ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สถาบันการแพทย์แผนไทย, ภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทย ศูนย์การแพทย์แผนไทยประยุกต์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม – สิงหาคม (ฉบับเสริม) ๒๕๕๑.

องค์ความรู้ของวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในแต่ละภาค ประกอบด้วยด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยแต่ละด้านจะมีกระบวนการหลักคือศีล ๕ และมีกระบวนการย่อยจากศีลแต่ละข้อ จากผลการวิจัยนี้ ผู้บริหาร คณะกรรมการดำเนินงาน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ สามารถนำไปปรับใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการประเมินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ : ชาวประชา เป็นสุข ในคำริของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ฉบับที่ ๒ (ฉบับปรับปรุง), กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๗.

นิภา นิสกุล. ครอบครัวยุคใหม่กับการป้องกันและบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด. กรุงเทพมหานคร : บริษัท วัชรชน อินเทอร์เน็ต จำกัด. 2548.

พญ. พรพรรณ กุ๊มานะชัย แพทย์ผู้เชี่ยวชาญจากราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทยและแพทย์จาก สาขาวิชาโรคติดเชื้อและอายุรศาสตร์เขตร้อน ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

พาณี ศิริสะอาด, การศึกษาความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรและระบบการแพทย์แผนไทยในการบำบัดรักษา ยาเสพติดในภาคเหนือของประเทศไทย, คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รักษ์เกียรติ จิรันธร และคณะ, การศึกษารูปแบบการใช้ภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทยในการบำบัดรักษาผู้ป่วยติดยาเสพติดในภาคใต้ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สถาบันการแพทย์แผนไทย, ภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทย ศูนย์การแพทย์แผนไทย ประยุกต์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม – สิงหาคม (ฉบับเสริม) ๒๕๕๑.

แหล่งอ้างอิงออนไลน์

รางจืด สมุนไพรสรเย็น ราชดอนพิช <http://www.thaiherbweb.com/index.php>

นพ.บุญชัย สุขสมบุรณ์, อย่าเชื่อผลิตภัณฑ์สุขภาพพวดยาสมุนไพรเกินจริง, <http://www.thaihealth.or.th/Content/25389>

ศศิพงศ์ ทิพย์รัชดาพร, สร้างความรู้ให้ชุมชน ใช้อย่างปลอดภัย, <http://www.thaihealth.or.th/Content/26654>

สุขภาพและโภชนาการ, <http://www.godsdirectcontact-thai.org/key/key-vetge.htm>

<http://www.muhammadyunus.org/index.php/social-business/social-business> Burgess กับ
Locke (อ้างใน สุพัตรา สุภาพ 2536, 36-37)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 สื่อโฆษณากับสุขภาพ, [https://sites.google.com/site/sukhsuksam4/home/
bth-thi-6-sux-khosna-kab-sukhphaph](https://sites.google.com/site/sukhsuksam4/home/bth-thi-6-sux-khosna-kab-sukhphaph)

กรมประชาสัมพันธ์, ปัญหาเสพติดในประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน, [http://www.asean thai.
net/ewt_news.php?nid=4203&filename=index](http://www.asean thai.net/ewt_news.php?nid=4203&filename=index)

การป้องกันปัญหาเสพติด, [https://sites.google.com/site/payhayasephtidnichumchn/
Thidakarn_oa](https://sites.google.com/site/payhayasephtidnichumchn/Thidakarn_oa), ปัญหาการแต่งกายไม่เหมาะสมของนักศึกษาในปัจจุบัน, [http://tidakarn.
blogspot.com/2010/11/blog- post.html](http://tidakarn.blogspot.com/2010/11/blog-post.html) [http://www.chon1.go.th/chon57/
upload/gide.pdf](http://www.chon1.go.th/chon57/upload/gide.pdf)